

MIKO VLAHOVIĆ (1881-1927)

Novak Adžić

Continuing a series of portraits of Montenegrin patriots, rebels and victims from the beginning of the previous century, the author writes about the destiny of Miko Vlahović, a rebel and separatist from Rovci. He uses documents of authorities of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenians who treated him as a „notorious outlaw“ with a price put on his head and describes how his death in September 1927 was the occasion for celebration and repression imposed on his relatives and peasant neighbours.

Ovo je historiografska priča o proganjanju, ucjenjivanju i stradanju crnogorskog patriote, ustanika, gerilca, komite Mika Vlahovića¹ (1881-1927) iz Rovaca, koji je 1927. godine, kao borac za pravo, čast i slobodu Crne Gore, ubijen od strane okupacionih vlasti i najamnika u njihovoj službi.

Crnogorski ustanik Miko Vlahović se u „Spisku crnogorskih vojnika u Gaeti 1919“, pod rednim brojem 234 pominje kao redov. Na spisku oficira i podoficira kraljevske crnogorske vojske u Italiji, u okviru Drugog bataljona (Prva četa) pod rednim brojem 32, kao vodnik, navodi se Miko Vlahović. On se nekoliko puta pominje i u Izvještaju komandira crnogorske vojske Ivana Bulatovića o „ustanku bataliona Rovačkog za odbranu prava i

¹ O Miku Vlahoviću vidjeti: Dr Šerbo Rastoder, *Skrivana strana istorije-crnogorska buna i odmetnički pokret 1919-1929*, knjiga I-IV, Bar, 1997; Stevan Popović, *Rovca i Rovčani u istoriji i tradiciji*, Nikšić, 1996 i Novak Adžić, *Sudbine crnogorskih patriota 1919-1941*, Podgorica, 2004.

časti Crne Gore“, koji obuhvata period od 13. novembra 1918. godine do jula 1920. godine. U tom izvještaju Miko Vlahović se pominje da je kao crnogorski ustanik, gerilac, komita bio pripadnik ustaničke Čete Crkvičke i da je u tom svojstvu prisustvovao sastanku ustaničkih vođa u Broćancu 1919 godine. Komandir Ivan Bulatović svjedoči: „U novembru 1919. g. pošao sam sa Perom Vukovićem, Petrom Savovićem, Dragutinom Radovićem, Milijom Rakočevićem, Mikom Vlahovićem i sa još nekoliko Rovčana, da učinimo sastanak sa komandirom Krstom Popovićem u Cuce. Po dolasku na granicu Cuca saznali smo da se komandir Popović nalazi u blizini Broćanca đe smo se sastavili sa Popovićem i Živkom Nikčevićem i na sastanku donijeli odluku, da se svi crnogorski ustanici pripreme za putovanje i da se na dan 6. decembra 1919. g. sastanemo navrh Pješivaca, odakle da se produži putovanje i priprema za osvajanje Bara“. Crnogorski komandir Ivan Bulatović navodi da je lično učestvovao u borbama protiv srpskih snaga i da je pošao u pomoć Piperima krajem 1919. godine zajedno „sa komandirima Ibrom Bulatovićem, oficirima Božom Bulatovićem, pošt. činovnikom Ilijom Bulatovićem, Mikom, Grujicom i Dragišom Vlahovićima, sa 117 Rovčana još“. On u tom izvještaju od 29. oktobra 1921. godine /Sulmano/ navodi da su 1920. godine, prilikom napuštanja popaljenih Rovaca on i njegovi saborci jedne noći kad su zagazili kroz rijeku Moraču na Pjenavac bili napadnuti od strane srpskih vojnika i da je, pored ostalog, tada ranjen Miko Vlahović.

U rješenju Načelstva kolašinskog okruga pod brojem 172 od 17. januara 1922. godine, koje dostavlja Načelstvu Sreza Cetinje oglašeni su za hajduke: Miko Vlahović i Jokan Bulatović, oba iz opštine Rovačke, sreza Moračko-rovačkog, pošto se nijesu prijavili i predali vlastima na osnovu poziva pomenutog Načelstva od 13. novembra 1921. godine. U tom aktu navodi se da ih je „slobodno svakome ubiti“. Navodi se da su Miko Vlahović i Jokan Bulatović ucijenjeni sa po 1.000 dinara. „Miko Vlahović, star 40 godina, rasta srednjeg, kose i brkova crnih, očiju crnih,

lica okruglog, nosa i usta pravilnih, nosi poveću crnu bradu“. Za Jokana Bulatovića u tom rješenju tvdi se da je „*star 25 godina, rasta viskog, kose smeđe, brkova žutih, očiju graorastih, lica dugog, nosa i usta pravilnih, nosi žutu bradu“.*

Iz kancelarije Načelstva Okruga kolašinskog br. 3117 proistekla je i sljedeća objava: „*Rješenjem gospodina Ministra Unutrašnjih Djela J. B. Broj 13346 od 3. jula 1922. povišene su ucjene oglašanih hajduka i to za:*

Milovana Bulatovića iz Rovaca od 10.000 (deset hiljada) na 20.000 (dvadeset hiljada) dinara.

Radojicu Orovića iz Štitarice i Mika Vlahovića iz Rovaca od 1.000 (hiljadu) po na 10.000 (deset hiljada) dinara.

Miladina Meštera iz Gornje Morače od 1.000 (hiljadu) na 5.000 (pet hiljada) dinara.

Radoša Bulatovića iz Smailagića-polja i Mihaila Milikića iz Bjelojevića od 1.000 (hiljadu) na po 3.000 (tri hiljade) dinara.

Ova ucjena daće se onome ko kojeg od naprijed imenovanih hajduka ubije, uhvati ili prokaže vlastima da se hajduk uhvati ili ubije, a isplatiće se odmah iz Državne Kase, po osnovu čl. 6. Zakona o Javnoj bezbjednosti“.

Sresko načelstvo kraljevine SHS Cetinje, aktom br. 4758, od 14. jula 1923. godine, dostavlja Raspis Velikog župana Zetske oblasti Milovana Džakovića, br. 2133 od 5. jula 1923. godine, kojim je on tražio da se povećaju ucjene za brojne crnogorske komite, među kojima i za Mika Vlahovića. Veliki župan Milovan Džaković traži da se ucjena za njega poveća sa 10.000 na 25.000 dinara. Ministar unutrašnjih djela Kraljevine SHS je aktom J. br. 9415 od 15. VII 1923. godine riješio da se povećaju ucjene za tražene crnogorske komite. Za crnogorskog gerilca iz Rovaca kod Kolašina Mika Vlahovića rješenjem ministra policije Kraljevine SHS povećana je ucjena sa 10.000 na 25.000 dinara.

Crnogorski komita Miko Vlahović je tokom 1924. godine boravio u Albaniji, odakle se, preko Skadra, Kastrata i drugih mjesta, kao i preko Skadarskog jezera vraćao u Crnu Goru i pre-

duzimao ustaničke, gerilske akcije sa svojim saborcima. To konstatuje i veliki župan Zetske oblasti Milovan Džaković 13. oktobra 1924. godine, na osnovu informacija koje mu je dostavio konzul Kraljevine SHS u Skadru (Albanija).

Prema Tužbi sudije - državnog tužioca Vuksana Bakića od 28. septembra 1925. godine optuženi su:

Savo P. Grujić², Miloš P. Grujić iz Bratonožića i Mijat Lakušić iz Lijeve Rijeke da su u noći između 7. i 8. marta 1919. godine, u društvu sa Milijom i Milošem Rakočevićem (ubijenim odmetnicima), te Mikom Vlahovićem (van domašaja vlasti), Milutinom Rakočevićem, Mirom Vlahovićem, Perovanom Vlahovićem i Otašem Lakušićem (svi su se tada nalazili kao osuđenici na robiji u zatvoru u Zenici) i jednim Bosancem (čije je ime ostalo nepoznato), došli u Rijeku Pipersku i uhvatili Zariju i Iliju, braću Božoviće, „vezali ih u kuću Vuka Božovića“³ i „potom ih odveli u kuću pok. Milosava Radosavjevića“, te ih

² *Politika*, od 15. februara 1924. godine, str. 5 u tekstu *Još jedan crnogorski odmetnik* objavljuje izvještaj poslat joj sa Cetinja 14. februara 1924. godine, u kojemu konstatuje kako je uhvaćen i ranjen odmetnik Savo Grujić, pa navodi i ovo: „*Načelnik sreza biočkog uhvatio je juče poslije žestoke borbe zloglasnog odmetnika Savu Grujića, rodom iz sela Bratonožića u srezu biočkom. Grujić se sa družinom nalazio u svojoj kući. Sa njim su bili ovi odmetnici: Mašan Bulatović, Drago, Mirko i Preško Prelevići, zatim Prelja J. Kokić i Marko i Prenko Đokići, svi iz sreza biočkog. Načelnik je sa žandarmima i pisarom zaobišao kući, ali su ih razbojnici opazili i otvorili vatru. Za vrijeme borbe koja će trajati puna tri časa, žandarmima je pošlo za rukom da teško rane i uhvate vođu razbojnika Sava Grujića, sem njega ranili su i Mašana Bulatovića, koji je, međutim, uspeo da se izvuče i pobjegne sa ostalim drugovima. Za vreme borbe razbojnici su uspjeli da teže rane pisara načelstva sreza biočkog Radomira Petrovića, koji je odmah prenet u bolnicu. Ucenjeni odmetnik Sava Grujić ucenjen je od Ministarstva Unutrašnjih dela sa trideset hiljada dinara. Grujić je bio jedan od najokreljih zlikovaca u srezovima biočkom i podgoričkom“.*

³ *Narodna riječ*, Cetinje, broj 43, godina VII, od 31. oktobra 1925, str. 2

odatle odveli u Rijeku Pipersku i „pošto su ih opljačkali i zlostavljali ubili su ih“⁴. Državni tužilac Bakić tražio je da se pomenuti komiti kazne po članu 155 Krivičnog zakonika.

Milovan Džaković je kao veliki župan Zetske oblasti od marta 1922. do 1927. godine (kada je penzionisan) imao zadatak i ovlašćenja da preduzme sve represivne i druge mjere za likvidaciju crnogorskog komitskog pokreta. Visina posljednje ucjene koju su vlasti odredile za ubistvo ili hvatanje Mika Vlahovića iznosila je 70.000 (sedamdeset hiljada) dinara.

Miko Vlahović je poginuo 1927. godine.

List „Slobodna misao“, br. 2645 od 25. IX 1927. godine, piše u članku „Pogibija odmetnika Vlahovića“ ovo: „U neđelju poslije podne u Katunima Rovačkim poginuo je poznati odmetnik Miko Vlahović, ucijenjen 70.000 dinara. Jedno potjerno odjeljenje sa narednikom Vujićem naišlo je u Rovačke Katune. Vlahović je sjedio pod jednim borom i čitao proglas federalističke omladine. Na pet koraka rastojanja pucao je Vujić. I od prve puške Vlahović je smrtno ranjen.

Isljednik podgoričkog Suda g. Radović izašao je na lice mjesto. Kod ubijenog nađeno je četiri dinara u gotovom i jedna objava izdata iz Tirane na ime Radovana Kovačevića kojom se Vlahović služio“. Radi napomene: umjesto imena Miho, kojeg je objavila „Slobodna misao“, valjda treba da stoji Miko.

Povodom pogibije poznatog crnogorskog rodoljuba i komite Mika Vlahovića, koja se zbila 18. septembra 1927. godine u Štitovu, list „Radni narod“, god I, u broju 7 od 1. oktobra 1927. godine objavio je članak „Robovanje i agovanje“, u kojemu stoji i sljedeće: „U planini Štitovu poginuo je 18. septembra odmetnik Miko Vlahović. Ubilo ga je potjerno odjeljenje od šest ljudi, koje je predvodio Radovan Vujić sa još jednim kontrakomitom i 4 žandarma iz stanice Radovče. Pokojni Vlahović bio je od vlasti ucijenjen sa 70.000 dinara, a u odmetništvu je bio još od doba austrijske okupacije. Nije bio pljačkaš, niti drumski razbojnik.

⁴ Vidi: *Slobodna misao*, broj 165, god. IV, od 8. XI 1925. str. 2.

Pošto je Vlahović ubijen nastao je pravi užas u Katunima na Štitovu. Radovan Vujović sa družinom uhvatio je Boška Vučinića i strašno ga izudarao kundacima. Njegovu ženu Novku probacili su kroz šake i udarali njome o vrata od kolibe. Od zadobivenih ozljeda na leđima srušila se na zemlju, pa su je potom iskudnačili. Marka Milačića iz Rogama isprebijali su puškama. Miletu Vukanovića, starca od 50 godina, bez desne ruke, izvrnuli su na leđa, čupali ga na jednu stranu za brkove, a na drugu vukli za donju vilicu, rasklopili mu usta, pljuvali u njih i namoravali ga da guta njihovu pljuvačku. Miliju Vukanovića, čobana od 16 godina šiljali su u Župu da donese vina. On nije poslušao i tukli su ga toljagama sve dok je rekao da će poći za vino. Vojina Vukanovića, čobana od 14 godina, tukli su tri puta za dva dana prostrta po zemlji samo zato što je pokušao da se primakne i vidi mrtva Vlahovića. Djevojčice Kosu Vukanović od 10 godina, Desanku Vučinić od 10 godina i Daru Vukanović od 7 godina, koje su pokušavale da bježe, preplašene od čuda koje su gledale, stigli su kontrakomiti i žandararmi, gađali kundacima preko noga, obalili na zemlju i ispremlaćivali. Još nekoliko djece sitne, ispod 10 godina ispremlaćivano je. Svi tučeni su iz opštine piperske, sreza podgoričkog.

Sve seljake iz okolnih katuna sjurili su za stokom kod mrtvog Vlahovića. Seljake su postavili da čuvaju Vlahovića, a oni zametnuli kolo, pjesmu i pucanje. Od tolke treske razbježala se stoka u bespuće i za dugo se nije mogla okupiti. Našlo se od te stoke i slomljenije noga što su polomile u bježanju od pucanja i veselja. Mrtvome i izrešetanom Vlahoviću razvrtali su vilice i pljuvali mu u usta.

Sudska komisija je izvršila uviđaj na mjestu gdje je Vlahović poginuo i nije okrivila nikoga od postradalih seljaka. Žandarmerija je izvršila premetačinu Bošku Vučiniću i Marku Milačiću, ali nije ništa našla što bi ih teretilo. Bili su dva dana zatvoreni, a sad su pod policijskim nadzorom u Podgorici“.